

AVINYONET DEL PENEDÈS,
Temple de Sant Sebastià dels Gorgs
Plaça de l'església, s.nº.
08793 Avinyonet del Penedès
Arxiprestat : Vilafranca del Penedès
Bisbat de Sant Feliu de Llobregat

Lloc : El municipi es divideix geogràficament en dues zones, una de més plana i una altra de muntanyosa amb la població molt dispersa. El monestir s'aixeca a 245 m d'altitud al bell mig d'una agrupació d'edificis ordenats en uns pocs carrers, al fons d'una depressió travessada per la riera dels Gorgs. El paratge està envoltat de grans extensions de vinya.

Datació : Una dada vincula Les Gunyoles al monestir de Sant Sebastià dels Gorgs. Se sap que entre els segles XI i XIII, el monestir tenia possessions a Les Gunyoles, concretament els masos de Malselliga o Massalliga¹. La notícia més antiga coneguda en que es menciona aquest centre religiós és de l'any 1024, quan es lleguen a aquesta església unes terres situades al terme d'Eramprunyà. Tanmateix, el primer document escrit en que es fa menció del topònim es troba al Cartulari de Sant Cugat del Vallès (núm. 112). Es tracta d'una delimitació de terres cedides a Sant Cugat, datat el 15 de gener de l'any 976² *de orientis in ipsos gorgos, de meridie in villa de Lobos*. Existia, doncs, hipotèticament ja al segle XI, una església pre-romànica, de planta

¹ Llorach Santís, S. (1992a) Castells i edificacions militars de l'Alt . Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol. XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. P.38

² Junqueras Vias, Oriol; Martí Escayol, Maria Antònia (2001) *Informe sobre l'origen, ús i significat dels topònims del terme municipal d'Avinyonet del Penedès*. Document mecanografiat.

rectangular i amb coberta a dues aigües suportada per encavallades de fusta, que seria l'edifici fundacional del posterior monestir.

Estil arquitectònic : Romànic

Descripció : El conjunt que es conserva del monestir està format per una església de nau única dotada d'un absis quadrangular, a llevant, i d'una capella adossada a la façana nord; un campanar de base quadrangular i tres pisos, situat a tocar de la façana meridional de la capçalera del temple; un claustre, que conserva íntegres les arcades de les ales nord i oest, i parcialment les de la banda est i un edifici que alberga les dependències parroquials i que es troba situat a ponent del claustre. A l'església s'accedeix per una porta situada a la façana de ponent, rematada per un arc de mig punt adovellat on s'inscriu el timpà treballat amb la figura de la *Majestas Domini* (Crist en Majestat) emmarcat per la màndorla, i un àngel a banda i banda. Sota el vèrtex del ràfec hi ha l'emblema del monestir de Montserrat amb la inscripció 1606.

L'interior és un espai rectangular rematat a llevant per una capçalera quadrada de la mateixa amplària de la nau. L'aula està dividida en dos trams per un arc faixó i coberta amb una volta rebaixada. L'absis, separat de la nau per un arc triomfal apuntat i un graó, té una volta de creueria. A la façana meridional s'adossa la capella del Roser, que és una estructura exempta de poca fondària coberta per una volta ogival. Al terç de ponent hi ha un cor que recolza sobre una volta escarsera. Al mur de migdia hi ha una porta paredada. La sagristia, ubicada a la planta baixa del campanar, té un portal situat a la banda sud del presbiteri i una porta que dóna al claustre. Les parets i la volta de l'absis són de maçoneria vista. La paret nord de la nau, inclosa la capella del Roser, conserva un arrebossat fet amb morter de calç recobert d'un enguixat pintat a imitació de pedra. La paret sud ha estat parcialment repicada i conserva l'enguixat a trams. Això permet veure una sèrie d'arcs de mig punt i pilars, adossats a la façana, que van ser construïts per regruixar el mur i recolzar-hi una volta³.

³ Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció general del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/eGIPCI/> [Consultada 17-12-2014]

Les restes conservades del claustre corresponen al porxo de la galeria nord, adossada a l'església, dues arcades senceres i part d'una tercera de la galeria de llevant i el porxo de la galeria de ponent, del qual, aproximadament la meitat septentrional, és exempta mentre que la meridional es troba paredada i forma part del mur de tancament de can Pujol, edifici construït sobre la meitat sud del claustre. En un dels racons del pati hi ha un pou amb el brocal revestit de ciment. No es conserven les cobertes originals de les galeries, però hom pot identificar a la paret del campanar les empremtes produïdes per l'adossament de diferents teulades. L'ala nord del claustre té una alçada superior a les altres dues i està formada per quatre arcs sostinguts per un pilar, a la part central, i dues columnes als laterals; a l'extrem est, hi ha un altre arc que recolza en el mur que folra la primera planta del campanar. Les dues columnes recolzen sobre un ampit i estan formades per una basa, un fust i un capitell, sobre el qual s'assenta el cimaci que serveix de suport als arcs. Aquestes peces són de

pedra sorrenca i es troben molt erosionades⁴. L'alta torre campanar, de tres pisos, és de planta rectangular amb finestres geminades i decoració llombarda.

Història : Les arrels de la parròquia de Sant Sebastià dels Gorgs, cal cercar-les en el monestir benedictí que fou fundat pels monjos de Sant Cugat del Vallés. Fou el diaca Seniofred de la parròquia de Sant Miquel d'Olèrdola el qui planejà la presència d'un monestir dins el terme de la parròquia per assegurar l'atenció dels feligresos. El seu pla quedà formulat els anys 978 i 979 en sengles documents on consten les donacions que ell i la seva cosina, Ermengod, efectuaren al monestir de Sant Cugat. Els monjos iniciaren la construcció de l'església al costat de la masia que els llogaren els dos cosins i que ocuparien a finals del segle X. L'any 1024 ja consta una deixà a Sant Sebastià i a la veïna Santa Margarida de Llinda. El monestir regit en un primer moment per l'abat Miró no pogué esquivar les alternances polítiques viscudes al Penedès. La mort prematura del comte Berenguer Ramon, amb la segregació dels comtats establerts en el seu testament, posà en mans de Geribert de Subirats, nét del comte Borrell i vescomte del Penedès, el govern de dit comtat, per minoria d'edat del titular comte Sanç Berenguer. Es desconeix la data exacta de la consagració de la primera església i del començament de la vida comunitària, però en tot cas el cenobi ja funcionava el 1043 quan l'abat Miró i la resta de monjos van vendre a Geribert i a la seva esposa una parellada de terra al terme d'Olèrdola. Un dels signants d'aquesta carta de compravenda és el mateix Mir Geribert. En poc temps Sant Sebastià va esdevenir el principal monestir del Penedès i de les comarques veïnes de l'Anoia i del Baix Llobregat. Aquest inici independent i brillant no va reeixir, ja que des del 1052 Sant Sebastià esdevingué un priorat, mesura portada a terme pel mateix Mir Geribert i la seva esposa Guisla, qui per tal d'assegurar la tutoria d'una abadia famosa i evitar les usurpacions de béns, va decidir la unió del petit cenobi amb Sant Víctor de Marsella, centre d'irradiació de la reforma gregoriana. A finals del segle XII o començament del XIII es va realitzar l'ala de llevant del claustre, hipotèticament la de migdia (de la qual avui no en resta cap vestigi) i el portal romànic actual a

⁴ Diputació de Barcelona. Dins : <http://patrimonicultural.diba.cat/uploads/08013/memoria.pdf> [Consultada 21-10-2013]

instàncies del monjos marselesos. Aquest portal romànic estava en una posició més avançada, en la mateixa línia que l'actual porta oest del claustre. Segurament llavors s'aixecaren una sèrie de dependències monacals entorn del claustre. El 1373 un terratrèmol afectà bona part del monestir. Tal vegada l'edifici patí danys, ja que en 1380 en una visita pastoral és palesa l'estat d'enrunament de l'absis i el campanar. Entre 1388 i 1450 es duen a terme obres de restauració propiciades des del monestir de Montserrat de qui depengué des de l'any 1400 fins a la seva exclaustació a principis del segle XIX. Poc després l'Arquebisbat de Barcelona va assumir el complex de Sant Sebastià com a parròquia, nomenant-hi un rector. Això no obstant la presència diocesana no va alliberar el complex de la desamortització de les seves terres, llevat de l'església, el claustre, una part de la casa rectoral i l'hort del rector que per dret canònic, tots ells són inherents als drets del rector titular i, com a béns diocesans, només podien romandre, per la pròpia legislació del procés de desamortització, en mans de l'Estat o de l'Església diocesana.

El 31 d'agost del 2000 i gràcies a l'empenta i la constància del seu rector, Mn. Antoni Margarit Tayà, el monestir va ser declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN). Des de l'any 1999, el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona va portar a terme una sèrie d'estudis històrics, arqueològics, constructius i artístics i va iniciar les obres de restauració del claustre del monestir i la millora de l'accés, amb el projecte dels arquitectes Mª Rosa Escala Moyés i Josep Piñol Puig. Les obres comportaren el cobriment de les aules del claustre, per tal de preservar les estructures existents i els elements escultòrics de les columnes i capitells que el conformen. La intervenció en el claustre possibilitarà l'accés a la torre campanar i el sanejament dels dos pisos interiors del mateix. En Aquests treballs es van recuperar i sanejar els magnífics sostres d'emmotllats de guix figuratius que hi havia, originals dels segle XVI o del XVII.⁵

A l'empara del conveni signat entre l'Ajuntament i la Parròquia manquen diferents fases de rehabilitació per atendre, entre d'altres, la urgència de la coberta i la nau del temple.

Visites pastorals a Sant Sebastià dels Gorgs

130[] març, 30 (dilluns). El bisbe de Barcelona, Ponç de Gualba visita Sant Sebastià dels Gorgs⁶.

1314, maig, 12 (diumenge). Hug de Cardona, vicari general del bisbe Ponç de Gualba, visità l'església i el priorat de Sant Sebastià (dels Gorcs)⁷.

[...]

El 15 de juny de l'any 2004 una butlla del papa Joan Pau II decretava, sobre el territori de l'antic arquebisbat de Barcelona, la creació de tres noves diòcesis: Barcelona, Sant Feliu de Llobregat i Terrassa. La nova diòcesi de Sant Feliu de Llobregat està formada per nou arxiprestats i dues vicaries: Vicaria del Llobregat que agrupa els arxiprestats de Bruguers, Montserrat, Sant Boi de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat i Sant Vicenç dels Horts, i la Vicaria del Penedès – Anoia – Garraf amb els arxiprestats d'Anoia, Garraf, Piera-Capellades i Vilafranca del Penedès. El bisbe titular de la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat és monsenyor Agustí Cortés Soriano que va iniciar el seu ministeri episcopal el 12 de setembre de 2004.

La primera visita pastoral del bisbe Agustí a la parròquia de Sant Sebastià dels Gorgs va ser el 6 de març del 2011.

⁵ Diputació de Barcelona. Dins: <http://www.diba.cat/sala-de-premsa/nota-de-premsa.pdf>. [Consultada 2-11-2013]

⁶ ADB, V. P. 1-2, fol. 131; M- N 36.

⁷ ADB, V. P. 2, fol 54v- 56; M- N 48.

Abreviatures

ADB, Arxiu Diocesà de Barcelona.
V.P. Visites pastorals

Bibliografia

ADB, *Parròquies i Arxius*, v. 9; p. 600-699

Adell, Joan-Albert, *El monestir de Sant Sebastià dels Gorgs*, Barcelona: Artestudi edicions 1982

Escala, M. Rosa [et al.], *Restauració del claustre i de l'accés al campanar del monestir de Sant Sebastià dels Gorgs*, Barcelona : Diputació de Barcelona; Avinyonet del Penedès : Ajuntament d'Avinyonet del Penedès, DL 2010.

Llorach Santís, S. ; Pladevall, *Castells i edificacions militars de l'Alt Penedès. Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès*, vol. XIX.

Martí i Bonet, Josep, *Speculum Novum Titulorum Barchinonensis*, V. III. Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

Pladevall, [et al.]; *El monestir de Sant Sebastià dels Gorgs*. Barcelona, 1982.

Recursos electrònics

Piñol, Josep, *La restauració del monestir de Sant Sebastià dels Gorgs*. Dins: <http://raco.cat/index.php/DelPenedes/article/view/148660> [Consultada 17-12-2014]

Diputació de Barcelona. Dins: <http://www.diba.cat/sala-de-premsa/nota-de-premsa.pdf> [Consultada 02-11-2013]

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció general del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/eGIPCI/> [Consultada 17-12-2014]